

Sygn. akt V GC 99/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lipca 2015 r.

Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze V Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSR Karolina Krzemińska

Protokolant: sekr. sąd. Ewa Jagieła

po rozpoznaniu w dniu 01 lipca 2015 r. w Jeleniej Górze

na rozprawie

sprawy z powództwa E. C., A. C., M. C.

przeciwko S. S. (1)

o zapłatę kwoty 94 532,83 zł

I. zasądza od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 21 612,23 zł (dwadzieścia jeden tysięcy sześćset dwanaście złotych i dwadzieścia trzy grosze) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 29.07.2011r. do dnia zapłaty,

II. w pozostałej części powództwo oddala,

III. zasądza od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 2 615,29 zł tytułem kosztów procesu,

IV. nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze tytułem brakujących kosztów sądowych:

- od każdego z powodów z zasądzzonego roszczenia kwoty po 176,25 zł,
- od pozwanego kwotę 1 123,63 zł.

Sygn. akt V GC 99/15

UZASADNIENIE

Powód I. C. (1) prowadzący działalność gospodarczą pod firmą Zakład Budowlany (...) wystąpił z powództwem przeciwko S. S. (1) prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą Firma (...) w K. domagając się zasądzenia kwoty 94.532,83 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwot: 38.998,26 zł od dnia 30 kwietnia 2011 r., 14.760,00 zł od dnia 29 lipca 2011 r. i 40.774,57 zł od dnia 29 lipca 2011 r. – wszystkie do dnia zapłaty a nadto zasądzenia kosztów procesu wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, że w dniu 19 kwietnia 2010r. powód jako wykonawca i pozwany jako inwestor zawarli umowę, której przedmiotem było wykonanie robót budowlanych w ramach projektu: "Przebudowa obiektów w celu prowadzenia gospody z pokojami gościnnymi". Strony zawarły tego dnia dwie umowy, jedną wg wzoru wymaganego dla projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, określającą wynagrodzenie wykonawcy w sposób ryczałtowy na kwotę 972.330,00 zł ((...)) oraz drugą późniejszą - ustalającą, iż strony będą się rozliczać na podstawie kosztorysów powykonawczych, wg stawki za roboczogodzinę 11,50 zł, kosztów ogólnych - ko - 70% do R i S, kosztów

zaopatrzenia 12%, zysku 12% (...). Było to uzasadnione faktem, iż pozwany starał się o uzyskanie dofinansowania projektu ze środków Unii Europejskiej i w dniu 26.05.2010 r. podpisał umowę z (...) Instytucją Pośredniczącą (dalej: (...)) na kwotę dofinansowania 476.475,41 zł. Gdy pozwany starał się o dofinansowanie nie posiadał, ani projektu budowlanego, ani projektu wykonawczego, ani specyfikacji. Na podstawie jedynie koncepcji projektu, na zlecenie pozwanego, powód dokonał wstępnej wyceny robót budowlanych. Następnie powód sporządził projekt budowlany, na podstawie którego pozwany uzyskał pozwolenie na budowę. Pozwany w dalszym ciągu nie opracował projektów wykonawczych, specyfikacji technicznych, czy też kosztorysu inwestorskiego. Dlatego na etapie podpisywania umowy pozwany wiedział i był informowany przez powoda, iż na podstawie wstępnej wyceny nie jest możliwe wykonanie robót, stąd tego samego dnia, w którym strony zawarły umowę o wynagrodzenie ryczałtowe, strony zawarły kolejną umowę, zawierającą wynagrodzenie kosztorysowe. Ponadto powód na podstawie koncepcji projektu wycenił roboty na kwotę 972.580,00 zł netto, gdy tymczasem do wniosku o dofinansowanie unijne i do umowy ryczałtovej kwotę 972.330,00 zł wpisano jako kwotę brutto.

Powód realizował roboty budowlane, pełniąc jednocześnie funkcję kierownika budowy, a następnie sporządzał kosztorysy powykonawcze i wystawiał stosowne faktury, które zostały przez pozwanego zapłacone na łączną kwotę 661.167,49 zł. Rozliczenia w zakresie tabel ryczałtowych nie do odzwierciedlały stanu zaawansowania robót. Dokumenty wystawiane były bowiem w zgodzie bieżącymi rozliczeniami z (...) Instytucją Pośredniczącą, natomiast rzeczywiste zaawansowanie robót odzwierciedlają przygotowane przez powoda kosztorysy wykonanych prac i wystawiane faktury VAT.

W dniu 20 kwietnia 2010 r. pozwany zwrócił się do powoda z prośbą o wprowadzenie do projektu budowlanego zmian w zakresie likwidacji klatki schodowej w dobudówce zewnętrznej i przeniesienie jej do wewnątrz budynku do sali gospody, a co za tym idzie zmian w zakresie ścianek działowych, układu i rozmieszczenia pokoi na poddaszu oraz okien. Powód zmiany te do projektu wprowadził i roboty realizował zgodnie z tymi zmianami. Wedle wiedzy powoda, zmiany te zostały zgłoszone we właściwym organie administracji budowlanej.

Pod koniec roku 2010 (przełom października i listopada) powstał konflikt między stronami na skutek nie zatrudnienia przez pozwanego inspektora nadzoru budowlanego. W styczniu 2011r. pozwany zatrudnił Inspektora Nadzoru Inwestorskiego M. G. (1), który w imieniu pozwanego sprawdzał kosztorysy powykonawcze robót budowlanych. Ostatni obejmujący zakres wykonanych robót na dzień 31 grudnia 2010 r. zatwierdził, po dokonaniu drobnych korekt, w dniu 23 stycznia 2011r. W tym okresie pozwany zaczął informować powoda o trudnościach finansowych oraz zaczął kwestionować fakt zawarcia w dniu 19 kwietnia 2010r. umowy obejmującej wynagrodzenie kosztorysowe. Podjęte próby porozumienia nie przyniosły rezultatu.

Pozwany w kwietniu 2011 r. nie zapłacił powodowi należności z tytułu faktury VAT nr (...) wystawionej dnia 08.04.2011 r. na kwotę 38.998,26 zł (netto 31.705,90 zł) obejmującej roboty wymienione w załączonym do niej zestawieniu.

W miesiącu kwietniu 2011 r. pozwany ze względu na problemy finansowe wystąpił z ustną prośbą o przygotowanie pisma, które miało stać się dla pozwanego usprawiedliwieniem dla przedłużenia terminu zakończenia inwestycji w (...). Powód takie pismo przygotował, choć można było wówczas zakończyć inwestycję w terminie.

Wobec odmowy zapłaty uzgodnionego wynagrodzenia kosztorysowego powód przerwał prace i wezwał pozwanego do zapłaty zaległej kwoty 38.998,26 zł wynikającej z faktury VAT nr (...) w terminie 3 dni od dnia otrzymania pisma pod rygorem odstąpienia od umowy o roboty budowlane a następnie pismem z dnia 14 czerwca 2011 r. odstąpił od niej odnośnie robót dotychczas niezrealizowanych i zrezygnował z pełnienia funkcji kierownika budowy. Pozwany zarzucił wówczas powodowi wadliwe wykonanie umowy, z czym powód się nie zgadzał, gdyż rzekome wady wynikały z konieczności dokończenia prac i zostały zgłoszone wyłącznie na użytek sporu pomiędzy stronami. Wszystkie roboty w trakcie realizacji umowy były przez pozwanego i przez inspektora nadzoru odbierane bez zastrzeżeń.

W dniu 30 czerwca 2011 r. powód wystawił pozwanemu fakturę VAT na kwotę 14.760,00 zł z tytułu wykonania projektu zamiennego (na zlecenie z dnia 20.04.2010 r.), który został przez powoda wykonany, zgłoszony w Starostwie i który

stanowił podstawę realizacji robót. Natomiast w dniu 5 lipca 2011 r. powód wystawił pozwanemu fakturę VAT na kwotę 40.774,57 zł obejmującą prace budowlane wykonane przez niego w okresie od dnia 8 kwietnia 2011 r. do dnia 15 czerwca 2011 r.

Powyższe faktury nr (...), wraz z fakturą nr (...) stanowią podstawę dochodzonego przez powoda roszczenia o zapłatę.

W piśmie z dnia 1 lipca 2011 r. pełnomocnik pozwanego bezzasadnie zarzucił, iż Umowa kosztorysowa, podobnie jak zlecenie z dnia 20.04.2010 r. "zostały podrobione".

Pozwany następnie w piśmie dnia 5 września 2011r. odstąpił od umowy, co było nieskuteczne z uwagi na wcześniejsze odstąpienie od tej umowy przez powoda. Wartość zrealizowanych przez powoda robót wynosi 726.022,55 zł netto i została ona ustalona na podstawie sporządzonych przez siebie kosztorysów. Powód dodatkowo poniósł koszty wykonania pokrycia dachu w kwocie 90.114,00 zł netto (tj. 110.000,00 zł brutto) oraz koszt dostawy i montażu stolarki okiennej w kwocie 32.409,00 zł (tj. 39.539,03 zł brutto), przy czym roboty nie zostały uwzględnione w sporządzonych przez niego kosztorysach.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, że zapłacił na rzecz powoda łącznie kwotę 808.096,00 zł brutto co stanowi 661.167,49 zł netto, a tymczasem dołączone do pozwu kosztorysy powykonawcze opiewają łącznie na kwotę 603.499,55 zł netto - przy czym obejmują jak twierdzi powód wartość prac wykonanych przez powoda w okresie od 08.04.2011r. do 15.06.2011 r. Gdyby więc nawet przyjąć, że strony łączyła umowa przewidująca rozliczenie kosztorysem powykonawczym, to powód w celu uzyskania zapłaty za wykonane prace winien złożyć pozwanemu stosowny kosztorys wykonawczy, czego jednak nie uczynił, dlatego jego roszczenie jest przedwczesne. Powód bezzasadnie odstąpił więc od umowy, gdyż pozwany nigdy nie był zobligowany do spełnienia świadczenia, wobec braku zgodnego z umową określenia przez powoda jego wysokości.

Powód fakturę z dnia 08.04.2011 r. wystawił za prace jeszcze niewykonane, skoro przyznał w notatce z dnia 13.06.2011 r. jak i w piśmie z dnia 06.07.2011 r., że dokonał korekty kosztorysu wykonawczego o prace niezakończone.

Pozwany zakwestionował także kosztorysy w zakresie zastosowania cen materiałów budowlanych według cennika (...) z III kwartału 2007, gdyż w umowie nie postanowiono o zastosowaniu tego cennika, więc powód winien był oprzeć kosztorysy na rzeczywiście poniesionych kosztach zakupu materiałów i przedstawić pozwanemu faktury VAT dokumentujące zapłacone kwoty - czego nie uczynił.

Powód nie wykazał także w żaden sposób, że strony łączyła umowy na podstawie której pozwany byłby zobligowany zapłacić powodowi kwotę 14.760,00 zł tytułem wynagrodzenia z dokonanie zmiany projektu. Gdyby nawet przyjąć, że strony nie umówiły się o nieodpłatne wykonanie zlecenia, to obowiązkiem powoda było zgłosić dowód na okoliczność ustalenia, że żądana kwota odpowiada obowiązującej taryfie lub nakładowi pracy (art. 753 § 1 i § 2 k.c.). W dalszej części pozwany wskazał, że zlecił dokonanie zmiany usytuowania klatki schodowej ustnie, po ustaleniu z pracownikami powoda, że będzie to możliwe. Powód twierdził bowiem na etapie projektowania, że wykonanie klatki schodowej w budynku będzie niemożliwe. Pozwany nie jest autorem pisma z dnia 20.04.2010r. Zmiany w projekcie wprowadzono po wybudowaniu klatki schodowej w związku z żądaniem powoda uzupełnienia dokumentacji budowy, już po eskalacji konfliktu. Pozwany miał wprowadzić zmiany do projektu nieodpłatnie w związku z błędem popełnionym na etapie projektowania przebudowy budynku. Nadto początkowo pozwany utrzymywał, że w ogóle nie są potrzebne zmiany projektu. Gdyby było tak, że powód miałby otrzymać wynagrodzenie za wykonanie zmian do projektu i to na podstawie zlecenia z kwietnia 2010 r., to pojawia się pytanie dlaczego powód zaczął domagać się zapłaty za wprowadzenie zmiany dopiero w lipcu 2011 i fakturę VAT wystawił dopiero po porzuceniu budowy.

Pozwany zaprzeczył temu, aby strony zawarły w dniu 19.04.2010 r. umowę przewidującą, że pozwany zapłaci wynagrodzenie na podstawie kosztorysu powykonawczego i że na podstawie takiej umowy dokonywano rozliczeń

między stronami. Pozwany podniósł, iż dokument umowy został przerobiony, a oryginalna treść umowy dotyczyła wykonania części mieszkalnej budynku przy ul. (...) w K.. Pozwany o podejrzeniu popełnienia przestępstwa zawiadomił Prokuraturę Rejonową w Kamiennej Górze. W rozmowie przeprowadzonej w styczniu 2011 r. powód zasygnalizował pozwanemu, że istnieje między nimi jeszcze inna umowa na wykonanie prac. Pozwany z małżonką podnieśli, że była między nimi dodatkowa umowa i dotyczyła ona części mieszkalnej. Powód udął, że przedmiotowej umowy na spotkanie nie zabrał. Po czym nie przecząc, że umowa dotyczyła części mieszkalnej, przedmiotu umowy nie scharakteryzował. Nie twierdził zaś, jak miało to miejsce w piśmie z dnia 29.03.2011 r., że zawarta między nimi umowa nr (...) z dnia 19.04.2010 r. była jedynie umową pozorną, a strony łączy umowa przewidująca rozliczenie kosztorysem powykonawczym. Nie ulega także wątpliwości, że strony rozliczały się według harmonogramu rzeczowo- finansowego umowy z dnia 19.04.2011 r. nr (...). Podnoszone przez powoda twierdzenia co do zawarcia umowy przewidującej rozliczenie kosztorysem powykonawczym są wewnętrznie sprzeczne i nieprawdziej, skoro przedstawione pozwanemu kosztorysy nie obejmują kosztów poniesionych przez powoda w celu wykonania pokrycia dachu i montażu stolarki okiennej, które wg pozwu wyniosły łącznie 149.539,05 zł. Nie może mieć miejsca przy rozliczeniu kosztorysem powykonawczym taka sytuacja, aby wykonawca poniósł część kosztów wykonania poszczególnych prac. Ponadto wszelkich płatności pozwany dokonywał na podstawie faktur VAT i sporządzanych do celów zaliczkowych płatności protokołów odbioru robót budowlanych, w których powód oświadczał, że wykonał roboty zgodnie z harmonogramem rzeczowo - finansowym umowy ryczałtowej z dnia 19.04.2010r. W treści faktur, także tej wystawionej w dniu 08.04.2010 r., powód odwoływał się wprost do oznaczenia umowy, czego zaprzestał dopiero od miesiąca września 2010 r. Powód załączył do pozwu egzemplarz umowy ryczałtowej na kwotę 800.600,00 zł, który powinien był zniszczyć, gdyż w umowie tej błędnie podano kwotę wynagrodzenia należnego wykonawcy, podobnie jak złożone do akt protokoły odbioru z maja, czerwca i lipca 2010r., które zostały skorygowane. Obowiązująca strony umowa przewidywała wynagrodzenie w wysokości 796.991,79 zł netto + VAT. Powód określił wartość poszczególnych kategorii robót budowlanych koniecznych do wykonania przebudowy. Powód uczynił, to jednak w sposób błędny, co jest przyczyną dla której ostatecznie odmówił wywiązania się ze zobowiązania, a nie mogąc dojść do porozumienia z pozwanym co do sumy o jaką miałyby ulec zwiększeniu jego wynagrodzenie ostatecznie zaczął twierdzić, że strony łączyła umowa kosztorysowa.

W tym samym czasie I. C. (1) ze S. S. (1) i jego małżonką W. S. zawarli umowę na wykonanie robot budowlanych w części mieszkalnej budynku dotyczącą w szczególności jednoczesnego wykonania ocieplenia i elewacji budynku. Dokument przedmiotowej umowy zaginął - powinien go posiadać powód, został bowiem sporządzony w jednym egzemplarzu. Pozwany przypuszcza, że ostatnie strona tej umowy posłużyła do sporządzenia dokumentu umowy „kosztorysowej” dołączonej do pozwu.

Pozwany zaprzeczył, aby w dacie 19.04.2010r. wiedział, że nie jest możliwe wykonanie przebudowy za uzgodnioną w umowie kwotę, skoro taką ofertę powód złożył w postępowaniu przetargowym. Ponadto powód określił w sierpniu 2009 koszty przebudowy na kwotę 962.580,00 zł. Nie jest prawdą, że powód nie miał możliwości rzetelnego określenia wysokości kosztów jakie wiązać się będą z przebudową, skoro zawodowo zajmuje się wykonywaniem czynności tego rodzaju a nadto szczegółowo określił założenia jakie legły u podstaw dokonanego kosztorysu, np. przewidział pokrycie dachu dachówką karpieńską, zamontowanie okien z konkretnych profili z nawiewnikami higrosterowanymi czy też podał konkretne dane producenta kanałów wentylacyjnych i klimatyzacyjnych. Powód nigdzie w tym kosztorysie nie określił, że podane przez niego kwoty są kwotami netto, podobnie także nie wskazał, że oszacowane przez niego koszty są kwotami netto na etapie konsultacji jakie odbyła z nim E. W. przy sporządzaniu wniosku unijnego dla powoda. Ponadto pozwany prowadził już w tym czasie prace nad projektem przebudowy, tymczasem wniosek o dofinansowanie pozwany złożył dopiero w listopadzie 2011 r. Wysokość określonych przez powoda kosztów nie budziła wątpliwości pozwanego z tego powodu, co pominą w pozwie powód, że zawarcie umowy z dnia 19.04.2010 r. nr (...) poprzedziło zawarcie przez strony umowy, w której to umowie powód wycenił robociznę związaną z przebudową budynków w celu wykonania restauracji i kuchni na kwotę 66,000,00 zł netto. Materiały miał zakupić powód. Umowa ta została rozwiązana - podarta przez strony - w związku z tym, że pozwany uzyskał dofinansowanie, co pozwoliło na podjęcie kompleksowego wykonania przebudowy.

Pierwsze żądania powoda podwyższenia wynagrodzenia pojawiły się w grudniu 2011 r., gdy zaczął on twierdzić, że dokończenie budowy wymagać będzie poniesienia dodatkowych kosztów, które określił początkowo na około 20.000,00 zł, a ostatecznie nawet 425.000,00 zł netto. Pozwany w celu odniesienia się do żądania powoda poprosił o przedstawienie dotychczas poniesionych kosztów. Powód przedstawił trzy kosztorysy powykonawcze dotyczące tych samych prac każdy na inną sumę (348.039,15 zł, 595.960,67 zł i 424.509,26 zł) zaś ich pobieżne sprawdzenie ujawniło, że zawyżone zostały koszty dotyczące nakładów na materiał jak i ujęto w kosztorysach niewykonane prace lub też zawyżono ich zakres. Ponadto powód odmawiał przedstawienia faktur za zakupione materiały. Z uwagi na prowadzone negocjacje w przedmiocie zwiększenia wynagrodzenia pozwany zlecił M. G. sprawdzenie kosztorysu przedstawionego przez powoda na sumę 424.509,26 zł, w wyniku którego ustalono, że został on zawyżony o kwotę 32.857,00 zł netto.

Powodowi żądane wynagrodzenie nie przysługuje, ani w świetle umowy ryczałtowej ani nawet kosztorysowej, gdyż do czasu opuszczenia placu budowy wykonał prace o wartości nie większej niż 385.291,55 zł netto w stosunku do umowy z dnia 19.04.2011 r.

Ponadto powód znaczącą część prac wykonał wadliwie. Wady te, polegały w szczególności na: niezgodnym z projektem i zasadami wiedzy technicznej wykonaniu elementów konstrukcyjnych budynku - niewykonaniu trzpieni w ściankach kolankowych, niewłaściwym osadzeniu murałów, braku zabezpieczenia więźby dachowej, braku spoin pionowych między bloczkami gazobetonowymi w części przyziemia budynku, zastosowaniu niewłaściwych materiałów przy wykonywaniu docieplenia budynku oraz posadzek, wykonaniu nadproży nad otworami drzwiowymi z szyny kolejowej lub kształtowników stalowych, w tym w niektórych wypadkach bez związania wypełnienia, na wykonaniu ścianek działowych na parterze z płyt gipsowo kartonowych zamiast z bloczków gazobetonowych, a ponadto innych wadach polegających na nie starannym wykonaniu lub wykonaniu robót w sposób niezgodny z zasadami wiedzy technicznej i sztuka budowlaną, a w szczególności poprzez w szczególności wykonanie nierównych ścian zewnętrznych, narożników budynku, tynków, płaszczyzn dachu, wykonanie ścianek działowych z płyt gipsowo kartonowych bez podparcia lub z niewłaściwym podparciem, podwieszenie sufitów z płyt gipsowo kartonowych na niewłaściwie wykonanym stelażu co 60 cm zamiast co 40 cm lub z niewłaściwych płyt, niewykonaniu lub niestarannym wykonaniu prac w zakresie docieplenia ścian, posadzek, izolacji ścianek działowych, niewłaściwym wykonaniu robót ziemnych i drenarskich, nie starannym wykonaniu izolacji przeciwwilgociowej budynku i innych wad szczegółowo wymienionych w treści opinii S. F. z lipca 2011r. Wady wykonanych prac są istotne, gdyż w szczególności wykonanie prac niezgodnie z projektem skutkuje niemożnością uzyskania pozwolenia na użytkowanie budynku. Powód, mimo tego że wykonał prace z odstępstwem od sporządzonego przez siebie projektu, odmówił przedstawienia pozwanemu rysunków zamiennych uzależniając ich przedstawienie od uzyskania zapłaty. Niewłaściwe wykonanie prac potwierdziła kontrola przeprowadzona przez Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w J.. Powód nie przedstawił pozwanemu części certyfikatów, atestów lub podobnych dokumentów poświadczających dopuszczenie do stasowania w budownictwie wbudowanych materiałów w szczególności płyt kartonowo - gipsowych, okien, drewna konstrukcyjnego i odmówił ich przedstawienia. Nieprzedstawienie tych certyfikatów i brak jakichkolwiek oznaczeń na płytach kartonowo gipsowych świadczących i spełnianiu przez nie wymogów ochrony przeciwpożarowej skutkuje koniecznością ich wymiany. Powód nie przystąpił do poprawienia wykonanych wadliwie prac. Prace w takim stanie nie mają żadnej wartości. Powód bezzasadnie opuścił plac budowy, nie miał bowiem żadnych podstaw prawnych do wstrzymania prac, a następnie odstąpienia od umowy.

W dalszych pismach procesowych strony podtrzymały swoje dotychczasowe stanowiska.

Postanowieniami z dnia 16.02.2015r. (Tom IX - k.1719-1720) Sąd zawiesił postępowanie w niniejszej sprawie z uwagi na śmierć powoda oraz podjął je z udziałem jego spadkobierców: E. C., A. C. i M. C..

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

I. C. (1) prowadził działalność gospodarczą pod firmą Zakład Budowlany (...) z siedzibą w C..

Pozwany prowadzi działalność gospodarczą pod firmą: Firma (...) z siedzibą w K..

okoliczności nieoporne

a nadto

dowód: - zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności

gospodarczej – k. 18-19 akt

W dniu 19 kwietnia 2010 r. I. C. (1) zawarł z pozwanym umowę nr (...), na mocy której zobowiązał się do wykonania na jego zlecenie robót budowlanych w ramach projektu: "(...)" polegających na przebudowie, rozbudowie i zmianie sposobu użytkowania kompleksu budynków mieszkalno - gospodarczych.

Za wykonanie przedmiotu umowy strony ustaliły wynagrodzenie ryczałtowe w kwocie brutto 972 330,00 zł, tj. netto 796 991,79 zł, które obejmować miało wszystkie koszty związane z realizacją robót objętych dokumentacją projektową, w tym ryzyko wykonawcy z tytułu oszacowania wszelkich kosztów związanych z realizacją przedmiotu umowy, a także oddziaływania innych czynników mogących mieć wpływ na koszty.

Niedoszacowanie, pominięcie oraz brak rozpoznania zakresu przedmiotu umowy nie mogło być podstawą do żądania zmiany wynagrodzenia ryczałtowego.

Strony dopuściły płatności częściowe, stosownie do wykonanego zakresu przedmiotu umowy. Podstawę wystawienia faktury częściowej stanowić miało potwierdzenie wykonania zakresu robót stosownie do harmonogramu rzeczowo – finansowego sporządzone na piśmie, wspólnie przez Wykonawcę i Zamawiającego. Płatności częściowe oparte o harmonogram rzeczowo – finansowy miały mieć charakter zaliczkowy.

okoliczności nieoporne

a nadto

dowody: - umowa nr (...) z dnia 19.04.2010r. – k. 265-271

akt

Wskazana umowa sporządzona została pod projekt o dofinansowanie inwestycji ze środków Unii Europejskiej, o które starał się pozwany i ostatecznie uzyskał.

Przed podpisaniem w/w umowy I. C. (1) informował pozwanego, że kwota wskazana w treści tej umowy jest zbyt niska, gdyż przebudowa starego obiektu może wiązać się z pojawieniem się nieprzewidzianych okoliczności.

dowody: - zeznania świadka J. G. – k. 814 akt

- zeznania świadka E. W. – k. 822 akt

- zeznania I. C. (1) – k. 923 akt

W dniu 19.04.2010r., już po podpisaniu umowy nr (...), I. C. (1) zawarł z pozwanymi jego małżonką kolejną umowę o roboty budowlane obejmującą tożsamy zakres prac, w której strony ustaliły, iż będą się rozliczać na podstawie kosztorysów powykonawczych elementów robót, wg stawki za roboczogodzinę 11,50 zł, kosztów ogólnych - Ko - 70% do R i S, kosztów zaopatrzenia 12% do M i , zysku 12% do R i Ś i Ko.

Faktury wystawiane przez wykonawcę za wykonane roboty miały być realizowane przez zamawiającego w terminie 21 dni od ich otrzymania.

I. C. (1) powierzona została funkcja kierownika budowy.

dowody: - umowa z dnia 19.04.2010r. – k. 25-26 akt

- zeznania I. C. (1) – k. 808 w zw. z 926 akt

Strony ustnie ustaliły również, że I. C. (1), przy okazji wykonywania prac objętych w/w umową, wykona także roboty budowlane w części mieszkalnej budynku dotyczące w szczególności jednoczesnego wykonania ocieplenia i elewacji budynku mieszkalnego albowiem przemawiał za tym projektowany układ budynków i względy techniczne.

dowody: - zeznania I. C. (1) – k. 926 v akt

- częściowo zeznania pozwanego S.

S. – k. 928 v akt

- częściowo zeznania świadka W. S.

– k. 823v-824 akt

Ponadto I. C. (1) na zlecenie pozwanego wykonał również projekt budowlany dla w/w inwestycji, za wynagrodzeniem w wysokości 32.940 zł.

okoliczności nieoporne

a nadto

dowód: - faktura VAT nr (...) z dnia 06.04.2010 wraz z

dowodem zapłaty i protokołem przekazania dokumentacji – k. 30 akt

I. C. (1) realizował roboty budowlane do maja 2011r.

Po wykonaniu określonego etapu prac strony sporządzały protokół odbioru częściowego oraz zestawienie wartości wykonanych robót w oparciu o harmonogram rzeczowo - finansowy sporządzony do umowy nr (...) (umowy ryczałtowej). Na tak ustaloną wartość prac I. C. (1) wystawiał faktury vat.

Pozwany zapłacił łącznie na rzecz I. C. (1) kwotę 808.096,93 zł (661.167,49 zł netto), przy czym zgodnie z powyższą dokumentacją było to wynagrodzenie za zakres prac wykonanych do dnia 09.03.2011r.

okoliczności niesporne

a nadto

dowody: - faktura VAT nr (...) z dnia 25.05.2010 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 154.696 zł (netto 126.800 zł) - k.34 akt ,

- faktura VAT nr (...) z dnia 18.06.2010 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 54.900 zł (netto 45.000 zł) – k. 33 akt
- faktura VAT nr (...) z dnia 28.06.2010 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 24.848 zł (netto 20.367,21 zł) - k. 35-36 akt
- faktura VAT nr (...) z dnia 09.07.2010 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 76.321 zł (netto 62.558,36 zł) – 35-36 akt

- faktura VAT nr (...) z dnia 09.08.2010 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 67.100 zł (netto 55.000 zł) – k. 37-38 akt
- faktura VAT nr (...) z dnia 10.09.2010 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 50.678,80 zł (netto 41.540 zł) – k. 39-43 akt
- faktura VAT nr (...) z dnia 08.10.2010 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót na kwotę 116.400 zł (netto 95.409,84 zł) – 44-45 akt
- faktura VAT nr (...) z dnia 04.11.2010 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 51.470,79 zł (netto 42.189,17 zł) – 46-47 akt
- faktura VAT nr (...) r. z dnia 07.12.2010 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 30.529,19 zł (netto 25.023,93 zł) – k. 48-49 akt
- faktura VAT nr (...) z dnia 10.01.2011 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 71.229,28 zł (netto 57.909,98 zł) – k. 50-51 akt
- faktura VAT nr (...) z dnia 09.02.2011 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 70.110 zł (netto 57.000 zł) – k. 52-53 akt
- faktura VAT nr (...) z dnia 10.03.2011 r. wraz z dowodem zapłaty i protokołem odbioru wykonanych robót - na kwotę 39.813,87 zł (netto 32.369 zł) – k.54-55 akt
- wydruki z rachunku bankowego – k. 56-72 akt

W/w dokumenty sporządzane były zgodnie z wymogami (...) Instytucji Pośredniczącej i wysyłane jej w związku z uzyskanym przez pozwanego dofinansowaniem inwestycji.

dowody: - zeznania świadka J. G. – k. 814 v akt,

- zeznania I. C. (1) – k. 922,926v akt

W trakcie wykonywania prac I. C. (1) zlecił wykonanie pokrycia dachu podwykonawcy i poniósł z tego tytułu koszty w wysokości 110.000,00 zł (90.114,00 zł netto).

Poniósł również koszty dostawy i montażu stolarki okiennej w wysokości 39.539,03 zł brutto (32.409,00 zł netto).

Koszty te zawarł następnie w wystawionych na rzecz pozwanego fakturach vat, które zostały zapłacone.

okoliczności niesporne

a nadto

dowody: - faktura VAT nr (...) z dnia 30.09.2010 r. wraz z dowodem zapłaty – k. 213-215 akt

- faktury VAT (...) z dnia 12.07.2010 r. wraz z

dowodem zapłaty – k. 216 akt

- faktura VAT, nr (...) z dnia 08.09.2010 r. wraz z dowodem zapłaty – k. 216 akt

- faktura VAT nr (...) z dnia 21.10.2010 r. wraz z dowodami zapłaty – k. 218-219 akt

- umowa z dnia 16.06.2010 r. – k. 220-221 akt

- zeznania świadka W. G. – k. 820v-821

akt

- zeznania świadka P. D. – k. 821-

821v akt

Pod koniec 2010r. I. C. (1) informował pozwanego, iż dokończenie budowy wymagać będzie poniesienia wyższych kosztów aniżeli rząd wielkości wskazany w umowie „ryczałtowej”.

Na żądanie pozwanego w zakresie udokumentowania kosztów dotychczas poniesionych a także prac pozostałych do wykonania I. C. (1) sporządzał w różnych wersjach kosztorysy prac. W kosztorysach tych I. C. (1) nie uwzględnił poniesionych przez siebie kosztów pokrycia dachu oraz dostawy i montażu stolarki okiennej.

Pozwany domagał się od I. C. (1) dostarczenia faktur zakupowych na wbudowane materiały budowlane w celu zweryfikowania kosztorysów, jednak ich nie otrzymał.

dowody: - kosztorysy sporządzone przez I. C. – k. 283 – 327 akt

- zeznania świadka J. G. – k.814- 815 akt,

- zeznania świadka M. G. (1) – k.921-921v

akt ,

- zeznania pozwanego S. S. (1) – k. 928 v akt

Na początku 2011r. I. C. (1) sporządził kosztorys powykonawczy obejmujący zakres wykonanych robót na dzień 31 grudnia 2010 r. na kwotę 424.509,26 zł (netto). Zostały w nim wyszczególnione również pozycje dotyczące robót w części mieszkalnej (oznaczone symbolem M - mieszkalna), tj. poz. 1 w części I. Roboty rozbiórkowe i ziemne oraz poz. 58, 59, 61 – 63 w części IV. Elewacje.

Kosztorys ten został zweryfikowany do kwoty 391.651,42 zł netto i zatwierdzony w dniu 23 stycznia 2011 r. przez M. G. (1), którego pozwany zatrudnił w tym celu. M. G. (1) posługiwał się pieczęcią Inspektora Nadzoru Inwestorskiego, choć nie pełnił tej funkcji.

dowód: - zeznania świadka M. G. (1) –

k.920-921 akt

- kosztorys wykonawczy robót wykonanych na dzień

31.12.2010 r. + jego weryfikacja przez pozwanego – k. 157-168 akt

- zeznania pozwanego S. S. (1) – k.

928 v akt

W tym okresie pozwany zaczął kwestionować fakt zawarcia w dniu 19 kwietnia 2010r. drugiej umowy, tj. umowy obejmującej wynagrodzenie kosztorysowe.

Od miesiąca marca 2011r. prowadzona była obszerna korespondencja między stronami.

dowody: - pismo powoda z dnia 29.03.2011 r. – k. 79 akt

- pismo pozwanego z dnia 31.03.2011 r. wraz ze sprostowaniem – k. 77-78 akt

- pismo I. C. z dnia 06.04.2011 r. – k. 79 akt

- pismo powoda z dnia 12.04.2011 r. – k. 80 akt

- pismo I. C. z dnia 15.04.2011 r. – k. 81 akt

W dniu 08.04.2011 r. I. C. (1) wystawił **fakturę VAT nr (...)** na kwotę **38.998,26 zł** (netto 31.705,90 zł) wraz z protokołem odbioru częściowego i zestawieniem prac wykonanych do dnia 08.04.2011r.

Pozwany odmówił przyjęcia w/w faktury i zapłaty należności z niej wynikającej.

dowód: - faktura VAT nr (...) wraz z zestawieniem

wykonanych robót – k. 82-83 akt,

- pismo z dnia 18.04.2011 r. wraz z dowodem nadania – k. 86-87 akt

Pozwany wzywał I. C. (1) do wydania kopii faktur zakupu materiałów budowlanych oraz kopii faktur wystawionych przez podwykonawców, a także do dokonania inwentaryzacji instalacji wodno - kanalizacyjnej.

dowody: - pismo pozwanego z dnia 04.05.2011 r. – k. 88 akt

- pismo pozwanego z dnia 05.05.2011 r. – k.89 akt

- pismo I.C. z dnia 06.05.2011 r. – k. 90 akt

Pismem z dnia 13.05.2011r. I. C. (1) zawiadomił pozwanego o wstrzymaniu robót w związku z brakiem zapłaty wynagrodzenia, zaś pismem z dnia 6 czerwca 2011 r. wezwał go do zapłaty kwoty 38.998,26 zł wynikającej z faktury VAT nr (...) w terminie 3 dni od dnia otrzymania pisma pod rygorem odstąpienia od umowy o roboty budowlane.

Wobec bezskuteczności wezwania, pismem z dnia 14.06.2011 r. I. C. (1) odstąpił od umowy o roboty budowlane odnośnie robót dotychczas niezrealizowanych.

Tego samego dnia zrezygnował z pełnienia funkcji kierownika budowy.

dowody: - pismo I. C. z dnia 13.05.2011r. – k. 91 akt

- pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 16.05.2011

r. – k. 92 akt

- pismo I. C. z dnia 17.05.2011 r. – k. 93 akt

- pismo I.C. z dnia 6.06.2011 r. wraz z

dowodem doręczenia – k. 94-97v akt

- pismo pełnomocnika I. C. z dnia 14.06.2011 r.

wraz z dowodem doręczenia – 98-100 akt

- pismo I. C. z dnia 14.06.2011 r. wraz z

dowodem nadania – k.101 akt

Następnie strony prowadziły obszerną korespondencję związaną z realizacją umowy.

dowody: - pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 23.05.2011r.

– k. 103 akt

- pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 16.06.2011r.

– k. 104 akt

- pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 01.07.2011r.

–k. 105 akt

- pismo pełnomocnika powoda z dnia 30.06.2011 r.-

k. 106 akt

- pismo pełnomocnika powoda z dnia 06.07.2011 r.

wraz z dowodem nadania – k. 109 akt

W dniu 22 czerwca 2011 r. pozwanemu został przekazany plac budowy.

Pozwanemu zostały przekazane również: protokoły sprawdzeń pomiarów: instalacji elektrycznej, szczelności wody ciepłej i zimnej, protokół szczelności instalacji CO.

dowody : - notatka służbowa z dnia 13.06.2011 r. – k.115 akt

- pokwitowanie z dnia 15.06.2011 r. - k. 116 akt

- protokół szczelności instalacji wody zimnej, wody

ciepłej, CO – k. 117 akt

- protokół pomiarów rezystencji izolacji elektrycznej i

skuteczności zerowania, - 118-119 akt

- protokół uziemienia budynku – k. 120 akt

- protokół przekazania terenu z dnia 22.06.2011r. –

k.121-123 akt

- zeznania świadka P. K. – k. 812v

akt

W trakcie realizacji prac pozwany zwrócił się do I. C. (1) z prośbą o wprowadzenie do projektu budowlanego zmian w zakresie likwidacji klatki schodowej w dobudówce zewnętrznej i przeniesienie jej do wewnątrz budynku do sali gospody, a co za tym idzie zmian w zakresie ścianek działowych, układu i rozmieszczenia pokoi na poddaszu oraz okien.

I. C. (1) wykonał projekt zamienny do projektu budowlanego w w/w zakresie i realizował prace zgodnie z tymi zmianami.

W dniu 18.04.2011r. I. C. (1) złożył w Starostwie Powiatowym w K. w/w projekt zamienny.

W dniu 30 czerwca 2011 r. I. C. (1) wystawił pozwanemu **fakturę VAT nr (...)** na kwotę **14.760,00 zł** z tytułu wynagrodzenia za wykonania projektu zamiennego w w/w zakresie.

dowody: - pismo pozwanego z dnia 20.04.2010 r. – k. 73 akt - potwierdzenie złożenia aneksu do projektu

budowlanego – k. 74 akt,

- faktura VAT nr (...) z dnia 30.06.2011 r. – k.

124 akt

- zeznania świadka P. K. – k. 812 akt

- zeznania A. C. – k. 830 akt

- zeznania pozwanego S. S. (1) – k.

928 v akt

W dniu 5 lipca 2011 r. powód wystawił pozwanemu **fakturę VAT nr (...)** na kwotę **40.774,57 zł** obejmującą prace budowlane wykonane przez niego w okresie po dniu 8 kwietnia 2011r.

Faktury nr (...) zostały wysłane na adres pozwanego wraz z pismem przewodnim, zestawieniem wykonanych robót na dzień 05.07.2011 r. oraz kosztorysem robót ogólnobudowlanych.

Pozwany w/w faktury vat odesłał.

dowody: - faktura VAT nr (...) z dnia 05.07.2011 r.- k.

125 akt

- pismo z dnia 06.07.2011 r. wraz z dowodem nadania

– k. 126 akt

- pismo przewodnie, zestawienie wykonanych

robót na dzień 05.07.2011 r., kosztorys – k.127-128

akt

- pismo pozwanego z dnia 18.07.2011 r. – k.131 v akt

Pismem z dnia 05.09.2011r. pełnomocnik pozwanego odstąpił od umowy nr (...) z dnia 19.04.2010r. z uwagi na niedokończenie prac objętych umową oraz sprzeczne z umową i wadliwe wykonanie prac.

dowód: - pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 05.09.2011r.

– k. 154 akt

W okresie od lipca do września 2011r. strony prowadziły obszerną korespondencję dotyczącą realizacji umowy z dnia 19 kwietnia 2011 r.

dowody: - pismo pełnomocnika I.C. z dnia 08.07.2011r.

– k. 154 akt

- pisma pełnomocnika pozwanego z dnia 18.07.2011r.

– k. 130-131 akt

- pismo pełnomocnika I. C. z dnia 27.07.2011r.

– k. 150 akt

- pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 24.08.2011r. – k. 151 akt

- pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 25.08.2011r.

– k. 152 akt

- pismo pełnomocnika I. C. z dnia 02.09.2011 r.

– k. 153 akt

- pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 05.08.2011r.

– k. 154 akt

- pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 07.09.2011r.

– k. 155 akt

- pismo pełnomocnika I. C. z dnia 22.09.2011 r.

– k. 156 akt

- pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 23.09.2011r.

– k. 348-350 akt

- pismo pełnomocnika I. C. z dnia 04.10.2011r. –

k. 351 -352 akt

- pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 20.10.2011r.

–k. 353 -356 akt

Decyzją z dnia 17.07.2013r. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w W. udzielił pozwanemu warunkowego pozwolenia na użytkowanie budynków w części dotyczącej rozbudowy, przed wykonaniem prac o charakterze wykończeniowym szczegółowo wymienionych w tej decyzji.

okoliczność niesporna

a nadto

dowód: - decyzja (...) z dnia 17.07.2013r. – w aktach (...)

w załączeniu

I. C. (1) zmarł w dniu 18.09.2014r. Spadek po nim nabyli: E. C., A. C. i M. C. w udziałach po 1/3 każdy z nich.

okoliczność niesporna

a nadto

dowody: - odpis aktu zgonu – k. 1657 akt (tom IX)

- akt poświadczenia dziedziczenia – k.1658-1659 akt

Wartość prac wykonanych przez powoda ustalona w oparciu o wynagrodzenie kosztorysowe przewidziane w umowie z dnia 19.04.2015r. wyniosła kwotę 692.647,08 zł, zaś wartość prac wykonanych w części mieszkalnej budynku wyniosła 19.393, 08 zł netto.

dowód: - opinia biegłej sądowej z zakresu budownictwa

B. J. – k. 1365-1571 (TomyVII i

VIII)

Sąd zważył co następuje:

Powództwo jedynie częściowo zasługiwało na uwzględnienie.

Żądanie pozwu w niniejszej sprawie obejmowało roszczenia dwojakiego rodzaju, tj.:

- zapłaty wynagrodzenia za wykonanie aneksu do projektu budowlanego w wysokości 14.760 zł (faktura vat nr (...)),
- zapłaty wynagrodzenia za wykonane prace budowlane w łącznej wysokości 79.772,83 zł (stanowiącej sumę kwot 38.998,26 zł (faktura vat nr (...)) oraz 40.774,57 zł (faktura nr (...))).

Pierwsze z w/w roszczeń, choć w ocenie Sądu słuszne co do zasady, nie zasługiwało na uwzględnienie jako nie wykazane co do wysokości.

Pozwany, jakkolwiek kwestionował swoje autorstwo co do pisma z dnia 20.04.2010 r. (k. 73 akt), w którym zwraca się z prośbą o sporządzenie tego aneksu, to jednak przyznał, iż w trakcie realizacji prac ustnie zlecił powodowi wprowadzenie do projektu budowlanego zmian w zakresie likwidacji klatki schodowej w dobudówce zewnętrznej i przeniesienie jej do wewnątrz budynku do sali gospody.

Niespornym było więc, iż wykonanie przedmiotowego aneksu objęte było zleceniem pozwanego. Niespornym było również, iż I. C. (1) wykonał aneks do projektu budowlanego w w/w zakresie i realizował prace zgodnie z tymi zmianami, zaś w dniu 18.04.2011r. przedmiotowy projekt złożył do organów nadzoru budowlanego. Powyższe okoliczności potwierdziły dodatkowo wiarygodne zeznania świadków P. K. i A. C. oraz dowód z dokumentu w postaci potwierdzenia złożenia w starostwie powiatowym aneksu do projektu budowlanego.

Zgodnie zaś z treścią art. 627 kc przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia.

W myśl zaś art. 628§1 kc wysokość wynagrodzenia za wykonanie dzieła można określić przez wskazanie podstaw do jego ustalenia. Jeżeli strony nie określiły wysokości wynagrodzenia ani nie wskazały podstaw do jego ustalenia, poczytuje się w razie wątpliwości, że strony miały na myśli zwykle wynagrodzenie za dzieło tego rodzaju. Jeżeli także

w ten sposób nie da się ustalić wysokości wynagrodzenia, należy się wynagrodzenie odpowiadające uzasadnionemu nakładowi pracy oraz innym nakładom przyjmującego zamówienie.

Domagając się zapłaty wynagrodzenia za wykonanie aneksu do projektu budowlanego powód (jego następcy prawni) winien więc był wykazać, bądź, iż kwota dochodzonego wynagrodzenia ustalona została przez strony, bądź też, iż odpowiadała ona zwykłemu wynagrodzeniu za dzieło tego rodzaju albo też nakładowi pracy powoda (art. 6 kc). Temu obowiązkowi dowodowemu jednak nie sprostał.

W pierwszej kolejności należy wskazać, iż zebrany w sprawie materiał dowodowy, nie wykazał twierdzeń powoda I. C. odnośnie tego, iż strony umówiły się na zapłatę wynagrodzenia w wysokości 12.000 zł netto. Pozwany temu zaprzeczył, twierdząc z kolei, że wykonanie projektu miało być nieodpłatne. Żaden z przesłuchanych świadków (za wyjątkiem A. C.) nie potwierdził zaś aby strony doszły do porozumienia w tej kwestii. A. C. zeznał natomiast jedynie, iż od ojca słyszał, że strony porozumiały się co do wysokości wynagrodzenia - na połowę wynagrodzenia za wykonanie projektu podstawowego, jednak świadkiem samych rozmów nie był. Takie stwierdzenie A. C., mając na uwadze więzy pokrewieństwa łączące go z powodem, nie może być zaś uznane za dowód wystarczający do przyjęcia, iż strony uzgodniły wysokość wynagrodzenia za wykonanie aneksu do projektu.

W związku z powyższym na powodzie spoczywał ciężar wykazania, iż dochodzone przez niego wynagrodzenie w wysokości 14.760 zł odpowiadało zwykłemu wynagrodzeniu za dzieło tego rodzaju bądź nakładowi wykonanej pracy.

Na tą okoliczność powód przedstawił zaś jedynie dowód w postaci 3 wydruków ofert internetowych na sprzedaż gotowych projektów budynków typu pensjonat - restauracja o powierzchniach użytkowych: 569,10 m², 263,20 m² i 504,30 m² obejmujących ceny projektów : 13.200 zł, 6.150 zł i 12.000 zł (k.599 – 601 akt Tomy III i IV). Powyższe dowody były jednak w ocenie Sądu nieprzydatne do wykazania okoliczności, na którą zostały zawnioskowane. Po pierwsze dotyczyły one bowiem całego obiektu, zaś roszczenie obejmowało jedynie rysunek zamienny do istniejącego już projektu (a więc zakres o wiele węższy). Po wtóre były to ceny projektów gotowych a nie wykonywanych na indywidualne zamówienie a więc dzieła innego rodzaju. Bez dysponowania wiedzą specjalną, Sąd nie był więc w stanie odnieść cen zawartych w tych ofertach do pracy wykonanej przez powoda. Należy przy tym zaznaczyć, iż wysokość roszczenia powoda opiewała na 1/2 wysokości wynagrodzenia, które otrzymał on za wykonanie całego projektu budowlanego, była więc wysokością znaczną. Z zeznań A. C. wynikało przy tym, iż w trakcie wykonywania tego projektu powód poniósł określony koszty uzgodnień, itp., ale nawet tego faktu powód nie wykazał stosownymi dokumentami.

Sąd nie dysponował więc w istocie żadnym odnośnikiem, w oparciu o który mógł zweryfikować żądanie powoda po kątem jego wysokości. Dlatego też powództwo w tej części oddalił.

Za częściowo zasadne Sąd uznał natomiast żądanie powoda w zakresie zapłaty wynagrodzenia za wykonane roboty budowlane.

W myśl art. 647 kc przez umowę o roboty budowlane wykonawca zobowiązuje się do oddania przewidzianego w umowie obiektu, wykonanego zgodnie z projektem i z zasadami wiedzy technicznej, a inwestor zobowiązuje się do dokonania wymaganych przez właściwe przepisy czynności związanych z przygotowaniem robót, w szczególności do przekazania terenu budowy i dostarczenia projektu, oraz do odebrania obiektu i zapłaty umówionego wynagrodzenia.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy niespornym było, iż powód jedynie częściowo wykonał powierzony mu zakres robót albowiem w trakcie ich wykonywania doszło do rozwiązania łączącej strony umowy w wyniku złożenia oświadczenia o jej wypowiedzeniu.

Podkreślić przy tym należy, że każda ze stron powoływała się na własne oświadczenie o odstąpieniu od umowy. Niezależnie więc od tego, które z nich sąd uznałby za skuteczne, strony co do zasady nie kwestionowały konieczności rozliczenia robót wykonanych przez powoda do momentu odstąpienia od umowy.

Odstąpienie od umowy powoduje, że umowa jest uważana za nie zawartą, natomiast na stronach ciąży obowiązek doprowadzenia do stanu jaki istniał przed jej zawarciem (art. 395 § 2 kc). Konsekwencją takiego ukształtowania treści odstąpienia jest obowiązek stron do zwrotu już otrzymanych świadczeń w stanie niezmienionym z uwzględnieniem koniecznych zmian dokonanych w granicach zwykłego zarządu. Przepisy art. 395 § 2 kc oraz 494 kc poprzestają jednak na lakonicznym sformułowaniu o obowiązku zwrotu wykonanych świadczeń. Istotną cechą umowy o roboty budowlane jest jednak wznoszenie przez wykonawcę budynku na cudzej nieruchomości. Z uwagi na brzmienie art. 191 kc właścicielem wznoszonego budynku – od momentu trwałego połączenia z gruntem - jest więc inwestor, któremu zazwyczaj przysługuje prawo własności nieruchomości. Nie powinno więc budzić wątpliwości, że w takiej sytuacji, niemożliwym jest zwrot spełnionych świadczeń. Niedokończony budynek stał się bowiem częścią składową cudzej nieruchomości. W tej sytuacji inwestor powinien zwrócić wykonawcy kwotę odpowiadającą wartości wzniesionego budynku. Podstawą świadczenia będą przepisy o nienależnym świadczeniu. Wraz z odstąpieniem od umowy, odpadła bowiem podstawa prawna świadczenia wykonawcy (art. 410 § 2 kc) w związku z czym, z uwagi na niemożliwość zwrotu świadczenia w naturze inwestor jest zobowiązany do zwrotu jego wartości (art. 410 § 1 w zw. 405 kc). Dlatego też podstawą wzajemnych rozliczeń pomiędzy stronami powinny być przepisy o nienależnym świadczeniu.

Przesłankami roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia są w myśl art. 405 k.c.: zubożenie jednego podmiotu, wzbogacenie drugiego podmiotu, związek przyczynowy między zubożeniem i wzbogaceniem oraz brak podstawy prawnej dla wzbogacenia.

W świetle powyższego ustalenia wymagało w pierwszej kolejności czy doszło do zubożenia powoda, tj. czy jego majątek nie powiększył się o korzyść w postaci wynagrodzenia należnego za wykonane prace.

To zaś z kolei skutkowało koniecznością ustalenia wysokości należnego powodowi wynagrodzenia.

Należy przy tym podkreślić, iż w toku całego procesu strony nie kwestionowały co do zasady tego, iż wysokość tego wynagrodzenia powinna być ustalona w oparciu o postanowienia łączącej strony umowy, choć każda ze stron powoływała się na inną z umów. Powód twierdził bowiem, iż wynagrodzenie jego określała umowa tzw. kosztorysowa, którą strony zawarły jako drugą. Wg pozwanego jedyną obowiązującą umową była zaś umowa nr (...) przewidująca wynagrodzenie ryczałtowe. Podnosił on również, iż wypłacone powodowi dotychczas wynagrodzenie wyczerpało w całości wartość wykonanych przez niego prac.

Pozwany podnosił przy tym, iż umowa tzw. kosztorysowa została przez powoda przerobiona. Jego stanowisko sprowadzało się do uznania, iż podpis na ostatniej stronie tej umowy należał wprawdzie do niego oraz jego małżonki, zaś przerobienie dokumentu miało polegać na zastąpieniu początkowych stron tej umowy, inną treścią. Według pozwanego oryginalna treść umowy dotyczyła bowiem wykonania prac budowlanych w części mieszkalnej budynku przy ul. (...) w K..

W ocenie Sądu pozwany nie wykazał jednak okoliczności przerobienia dokumentu, choć to jego obciążał obowiązek dowodowy w tym zakresie (art. 6 kc).

Pozwany nie przedłożył bowiem tekstu „oryginalnej umowy” na którą się powoływał, zaś jedynym dowodem na okoliczność jej przerobienia miały być zeznania jego małżonki W. S.. Pomijając jednak nawet fakt niskiego waloru dowodowego takich zeznań wynikającego z faktu małżeństwa, zeznania te były niejasne i niespójne. Świadek twierdziła bowiem, iż oryginalna umowa była pisana ręcznie i nie potrafiła wyjaśnić skąd wzięła jej podpis pod umową napisaną tekstem maszynowym. Nie była również w stanie jednoznacznie wskazać, czy umowę tą przeczytała przed jej podpisaniem. Dlatego też sąd odmówił wiary zeznaniom tego świadka w omawianym zakresie a co za tym idzie nie dał również wiary zeznaniom pozwanego w części wskazującej na fakt przerobienia umowy.

Ponadto stanowisko pozwanego w kwestii formy zawarcia umowy dotyczącej remontu części mieszkalnej było niespójne. W piśmie z dnia 31.03.2011r. pozwany wyraźnie wskazał bowiem, iż wykonanie prac w tym zakresie objęte zostało ustną umową stron (k.77 v akt).

Na fakt przerobienia umowy tzw. kosztorysowej nie wskazywał również w żadnej mierze zawnioskowany przez pozwanego dowód w postaci nagrania rozmowy stron ze stycznia 2011r. (k.250 akt + stenogram k. 251-263 akt).

W ocenie Sądu przeprowadzenie dowodu z tego nagrania było dopuszczalne w świetle przepisów obowiązującej procedury, pomimo iż dowód ten uzyskany został bez wiedzy powoda. Sąd podziela bowiem pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 31 grudnia 2012 r. (I ACa 504/11, LEX nr 1278076), iż dopuszczalne jest przeprowadzenie dowodu z nagrań dokonanych osobiście przez osoby występujące w charakterze stron, które będąc uczestnikami rozmowy nie naruszają przepisów chroniących tajemnicę komunikowania (art. 49 Konstytucji). W przypadku naruszenia innych praw o charakterze bezwzględny (dóbr osobistych, prawa do prywatności), brak bezprawności wynika z realizacji prawa do sądu (art. 45 Konstytucji).

Tym niemniej, w ocenie Sądu, przebieg i treść tej rozmowy nie tylko nie potwierdził tezy pozwanego o przerobieniu umowy, lecz wskazywał na to, iż strony wyraźnie dopuszczały możliwość rozliczenia w oparciu o sporządzane przez powoda kosztorysy a więc w sposób odbiegający od postanowień umowy nr (...). Nie mogły dojść jedynie do porozumienia co do wysokości kwot w tych kosztorysach ujmowanych, zwłaszcza co do cen materiałów budowlanych. Co więcej z rozmowy powyższej wynikało, iż wypowiedzi stron były chaotyczne, a język którym się posługiwały mało komunikatywny, nieprecyzyjny, dopuszczający tym samym różnorodną możliwości interpretacji ich wypowiedzi. Konstatacja ta była istotna, gdyż wskazywała na to, że w analogiczny sposób przebiegać mogły rozmowy stron towarzyszące zawarciu umów o roboty budowlane, których przebieg każda ze stron zapamiętała inaczej, wywodząc z nich korzystane dla siebie ustalenia.

Ponadto zeznania świadków J. G. i E. W. potwierdziły tezę powoda, iż umowa nr (...) sporządzona została pod projekt o dofinansowanie inwestycji ze środków Unii Europejskiej, o które starał się pozwany. Świadek G. zeznał również, iż przed podpisaniem w/w umowy I. C. (1) informował pozwanego, że kwota wskazana w treści tej umowy jest zbyt niska, gdyż przebudowa starego obiektu może wiązać się z pojawieniem się nieprzewidzianych okoliczności. Powyższe, w ocenie Sądu, wskazuje na to, iż powód chcąc zabezpieczyć się przed przyjęciem na siebie ryzyka związanego z zawarciem umowy przewidującej wynagrodzenie ryczałtowe, skłonił następnie pozwanego do zawarcia umowy tzw. kosztorysowej. Z wiarygodnych zeznań świadka G. wynikało również bardzo obrazowo podejście pozwanego do kwestii zawieranych umów, który stwierdzenie powoda o możliwości powstania dodatkowych kosztów miał skwitować własnym stwierdzeniem „zobaczymy jak to będzie, czas pokaże, jakoś tam się dogadamy”.

W ocenie Sądu również fakt zatrudnienia przez pozwanego M. G. (1) w celu sprawdzania kosztorysów sporządzonych przez powoda wskazuje na wolę stron co do rozliczenia się w ten sposób, tj. z pominięciem postanowień umowy nr (...). Jej postanowienia w kwestii braku możliwości żądania przez powoda podwyższenia wynagrodzenia były bowiem jednoznaczne - niedoszacowanie, pominięcie oraz brak rozpoznania zakresu przedmiotu umowy nie mogły być podstawą do żądania zmiany wynagrodzenia ryczałtowego. Jeśli więc, jak twierdzi pozwany, strony związane byłyby tylko umową nr (...), to jego działania mające na celu sprawdzanie kosztorysów powoda czy też domaganie się przedstawienia faktur zakupowych na materiały budowlane byłyby pozbawione logiki i nieracjonalne.

Reasumując Sąd uznał, że pozwany nie obalił mocy dowodowej umowy tzw. kosztorysowej, a zatem strony łączyły w istocie dwie umowy. Oceniając wzajemną relację obu tych umów uznać zaś należało, iż umowa tzw. kosztorysowa, jako zawarta później, modyfikowała postanowienia umowne w zakresie podstaw ustalenia należnego powodowi wynagrodzenia.

W ocenie Sądu nie znalazła zaś potwierdzenia w zebranych materiale dowodowy teza powoda o tym, iż umowa nr (...) była umową pozorną w rozumieniu art. 83§1 kc. Powód sam przyznał bowiem, iż w trakcie prowadzenia robót budowlanych strony w oparciu o jej postanowienia sporządzały dokumentacje rozliczeniowe, z których wynikały następnie kwoty ujmowane przez powoda w fakturach vat.

Powyższe nie mogło jednak stanowić potwierdzenia tezy pozwanego o braku obowiązywania umowy kosztorysowej. Powód zasadnie tłumaczył bowiem, iż wypełnianie dokumentacji w zgodzie z postanowieniami umowy nr (...) warunkowało wypłatę pozwanemu środków pochodzących z dotacji unijnych i dlatego na to się godził.

Dokonując ustalenia wysokości wynagrodzenia należnego powodowi Sąd oparł się na opinii biegłej sądowej B. J. w wersji ustalającej wysokość tego wynagrodzenia w oparciu o postanowienia umowy tzw. kosztorysowej. Sąd dał wiarę wskazanej opinii albowiem była ona jasna, logiczna i spójna, sporządzona została przez osobę posiadającą stosowne kompetencje, zaś biegła w sposób przekonujący uzasadniła wnioski z niej wynikające. Ponadto biegła w sposób bardzo szczegółowy, zarówno w pisemnej jak i ustnej opinii uzupełniającej ustosunkowała się do zarzutów stron zgłoszonych do opinii.

Zarzuty te dotyczyły w głównej mierze robót, które biegła oceniła jako wadliwe bądź braku zakwalifikowania przez nią niektórych prac jako wadliwie wykonanych. Kwestia ta nie miała jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Ustalając wysokość wynagrodzenia Sąd nie dokonał bowiem jego pomniejszenia z uwagi na wartość prac wykonanych wg biegłej w sposób wadliwy. Należy bowiem podkreślić, iż w toku całego prowadzonego w niniejszej sprawie, postępowania pełnomocnik pozwanego nie podniósł żadnych zarzutów ani nie zgłosił innych roszczeń (np. o obniżenie wynagrodzenia), których podstawą byłyby uprawnienia pozwanego wynikające z rękojmi za wady wykonanego obiektu. Wobec takie stanowiska pozwanego kwestia wadliwości prac wykonanych przez powoda i ich wartości nie mogła mieć wpływu na wysokość należnego mu wynagrodzenia. Należy bowiem podkreślić, iż niespornym było, że decyzją z dnia 17.07.2013r. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego udzielił pozwanemu warunkowego pozwolenia na użytkowanie budynków w części dotyczącej rozbudowy, przed wykonaniem prac o charakterze wykończeniowym. Ewentualna wadliwość prac wykonanych przez powoda nie mogła być więc tego rodzaju, iż wyłączałyby możliwość skorzystania przez pozwanego z wykonanego / przebudowanego obiektu, co jedynie mogłoby mieć wpływ na prawo powoda do domagania się zapłaty wynagrodzenia.

Dlatego też Sąd przyjął wysokość wskazanego wynagrodzenia na sumę kwot : 692.674 zł z tytułu prac wykonanych w części użytkowej budynków oraz kwotę 19.393,03 zł z tytułu prac wykonanych w części mieszkalnej.

Sąd uznał, iż do wysokości należnego powodowi wynagrodzenia należało wliczyć również wynagrodzenie za wykonanie prac w części mieszkalnej.

Pomiędzy stronami niesporne było bowiem, iż doszły one do porozumienia w kwestii wykonania przez powoda prac obejmujących część mieszkalną budynku, przy czym rozliczone miały być one kosztorysami powykonawczymi. Powód twierdził jedynie, iż ustalenia te dokonane zostały w formie ustnej, zaś pozwany wskazywał, iż zostały one zawarte w umowie pisemnej. Fakt objęcia umową stron również wykonania prac na części mieszkalnej potwierdziła świadek W. S. i sąd w tym zakresie dał wiarę jej zeznaniom.

Pozwany zarzucił wprawdzie, iż roszczenie powoda objęte niniejszym powództwem nie obejmowało wynagrodzenia z tytułu wykonania prac w części mieszkalnej, jednak z tezą tą nie można się zgodzić.

Powód w uzasadnieniu pozwu powoływał się bowiem na sporządzone przez siebie kosztorysy, w tym kosztorys z dnia 31.12.2010 r., w którym były wyszczególnione pozycje dotyczące robót w części mieszkalnej (oznaczone symbolem M - mieszkalna) (por. pismo procesowe pełnomocnika powoda – k. 583 akt). Ponadto z zeznań powoda (k. 926 v akt) wynikało, że prace wykonane w części mieszkalnej ujął zarówno w kosztorysie jak i wystawionych fakturach.

Dokonując wyceny ogółu wartości prac wykonanych przez powoda, nie można było więc pominąć prac wykonanych w części mieszkalnej.

Pozwany dopiero w swym uzupełniającym zeznaniu złożonym w dniu 01.07.2015r. twierdził, iż powód wykonał również prace remontowe wewnątrz mieszkania, które opłacone zostały przez pozwanego gotówką. Tezy tej jednak pozwany w żaden sposób nie wykazał w trakcie prowadzonego postępowania.

Wysokość wyliczonego przez biegłą wynagrodzenia w kwotach netto należało następnie powiększyć o wartość podatku vat, który w przypadku robót wykonywanych w części mieszkalnej, jak słusznie podnosił pełnomocnik pozwanego, był niższy i wynosił 8 %. Ostateczna wysokość wynagrodzenia powoda wynosiła więc kwotę 872.933,63 zł i stanowiła sumę kwot: 692.647,08 zł + 23 % vat oraz 19.393,08 zł + 8% vat. Kwotę tą należało następnie pomniejszyć o wypłaconą powodowi wartość wynagrodzenia w niespornej wysokości 808.096,93 zł, co ostatecznie dało wynagrodzenie w wysokości 64.836,70 zł.

O powyższą kwotę doszło więc do zubożenia powoda albowiem jego majątek nie powiększył się o korzyść w postaci wynagrodzenia należnego za wykonane prace.

Bez wątpienia nastąpiło także wzbogacenie pozwanego, ponieważ nie zapłacił za wyżej wymienione prace, a zatem jego majątek się nie pomniejszył. W tym stanie rzeczy zaistniał także związek między zubożeniem powoda i wzbogaceniem pozwanego, ponieważ zaistniała współzależność tego rodzaju, że zarówno wzbogacenie, jak i zubożenie są wynikiem jednego zdarzenia polegającego na niezapłaceniu powodowi przez pozwanego za wykonane prace. Nadto z uwagi na odstąpienie od umowy uznać należy, że bezpodstawne wzbogacenie nastąpiło bez podstawy prawnej albowiem wraz z odstąpieniem od umowy, odpadła podstawa prawna świadczenia wykonawcy.

Sąd dokonując ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie Sąd nie oparł się na opinii biegłego sądowego L. K., albowiem biegły ten zmarł przed wydaniem opinii uzupełniającej zawierającej ustosunkowanie się do zarzutów stron. Tym samym zarówno strony jak i sąd pozbawione zostały możliwości zweryfikowania wątpliwości powstałych na gruncie w/w opinii. Sąd nie mógł więc dokonać jej należytej oceny.

Dokonując ustaleń faktycznych Sąd nie oparł się również na zeznaniach świadków: C. C., G. W., B. K., M. M., H. N. i A. Z. albowiem nie wniosły one istotnych informacji mających znaczenie dla jej rozstrzygnięcia.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków W. G., który potwierdził fakt podzlecenia mu przez powoda wykonania prac dekarских i zapłaty należnego mu wynagrodzenia przez powoda oraz P. D. , które potwierdziły fakt dostawy i montażu stolarki okiennej oraz zapłaty za tą usługę przez powoda.

Sąd oddalił przy tym wnioski dowodowe pozwanego zgłoszone :

- w odpowiedzi na pozew i zmodyfikowany w piśmie procesowym z dnia 03.12.2011r. o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny fonografii albowiem jego przeprowadzenie było zbędne, skoro pełnomocnik powoda nie kwestionował ani faktu przeprowadzenia nagranej rozmowy, ani też jej treści i zgodności zapisu z rzeczywistym przebiegiem tej rozmowy,
- w piśmie procesowym z dnia 10.03.2015r. o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłej na okoliczność ustalenia wartości kosztorysowej robót bez uwzględnienia narzutu kosztów zakupu (zaopatrzenia Kz) w wysokości 12 % do wartości materiałów - albowiem wniosek ten był zbędny dla rozpoznania niniejszej sprawy; w ocenie Sądu z samego faktu, iż powód w trakcie rozmów stron przedkładał pozwanemu kosztorysy powykonawcze bez uwzględnienia wskazanego narzutu Kz nie można jeszcze wywodzić, iż zrzekł się on swojego wynagrodzenia w tym zakresie, skoro zostało ono wyraźnie przewidziane w treści umowy tzw. kosztorysowej; ponadto, wbrew twierdzeniom pełnomocnika pozwanego, nie wszystkie kosztorysy powoda tej podstawy wynagrodzenia nie przewidywały; w kosztorysie dotyczącym instalacji wodno – kanalizacyjnej i c.o. (k. 180 – 194 akt) taki narzut kosztów zakupu został bowiem uwzględniony;
- na rozprawie w dniu 08.05.2015r. o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłej na okoliczność ustalenia wartości robót w zakresie stropu nad kotłownią z uwzględnieniem istniejących wad – albowiem wniosek ten

był zbędny dla rozpoznania niniejszej sprawy; jak już bowiem wskazano pełnomocnik pozwanego w toku całego postępowania nie zgłosił żadnych zarzutów ani roszczeń, które wywodziłby z faktu istnienia wad robót budowlanych.

Mając powyższe względy na uwadze orzeczono jak w punkcie I wyroku, zasądając na rzecz każdego z następców prawnych powoda kwotę 21.612,20 zł stanowiącą równowartość nabytego przez nich udziału w spadku, tj. 1/3 z kwoty należnego powodowi wynagrodzenia w wysokości 64.836,70 zł.

O odsetkach ustawowych orzeczono na podstawie art. 481§1 i 2 kc w zw. z art. 455 kc. Wezwanie do zapłaty z dnia 06.07.2011r. (k.126) doręczone zostało pozwanemu w dniu 07.07.2011r. (k. 128 akt). Licząc więc 21 dni na dokonanie zapłaty, który to termin w okolicznościach niniejszej sprawy, był terminem odpowiednim, świadczenie powinno być spełnione w dniu 28.07.2011r. Odsetki należne więc były powodowi od dnia 29.07.2011r.

W pozostałej części powództwo zasługiwało zaś na oddalenie (punkt II wyroku).

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art.100 kpc.

Następcy prawni powoda z żądanej kwoty 94.532,83 zł otrzymali kwotę 64.836,70 zł. Należało, zatem uznać, że wygrali sprawę w 68%, zaś przegrał w 32 % i w takim też stosunku stronom należał się zwrot poniesionych przez nie kosztów procesu.

Następcy prawni powoda ponieśli koszty w łącznej wysokości 14.292,18 zł, na które składały się: opłata od pozwu w wysokości 4.727 zł, zaliczki na biegłych w kwotach 2.000 zł + 3.500 zł, zaliczki na poczet zwrotu kosztów stawiennictwa świadków: 66,86 zł + 330,32 zł oraz opłaty skarbowe od pełnomocnictw 4 x 17 zł i wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 3.600 zł obliczone stosownie do §6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.02.163.1349 ze zm.). Należy im się zatem od pozwanego zwrot 68 % z tej kwoty, tj. 9.718,68 zł.

Pozwany poniósł koszty w łącznej wysokości 5.852,70 zł, na które składały się: zaliczka na biegłego w kwocie 2.000 zł, zaliczka na poczet zwrotu kosztów stawiennictwa świadków - 235,70 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 3.600 zł. Pozwanemu należy się od powodów zwrot 32% z tej kwoty, tj. 1.872,86 zł.

Po wzajemnym potrąceniu następcom prawnym powoda od pozwanego należy się łącznie kwota 7.845,88 zł (9.718,68 zł- 1.872,86). Na rzecz każdego z nich zasądzono więc w punkcie III wyroku 1/3 z tej kwoty (stosownie do posiadanych udziałów w spadku) tj. kwotę 2.615,29 zł.

O brakujących kosztach sądowych, na które składała się brakująca część wynagrodzenia biegłych nie pokryta z zaliczek stron w łącznej wysokości 1.652,40 zł (wynagrodzenie biegłych wyniosło kwoty 5.119,54 zł + 4.032,86 zł, zaś zaliczki stron 2 x 2.000 + 3.500 zł) orzeczono w stosunku do powodów na podstawie na podstawie art. 113 ust.2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz. 1398 ze zm.), zaś w stosunku do pozwanego na podstawie art. 113 ust. 1 cyt. ustawy, nakazując ściągnąć je proporcjonalnie do stopnia w jakim każda ze stron przegrała sprawę (punkt IV wyroku).